

hebben kunnen gelooven, dat de zooveel geruchtmakende Groninger Godgeleerde Wetenschap eigenlijk te Zwijndrecht t'huis behoort', opent de Conducteur met een 'Welkom, Heeren', het portier, en redt professor <sup>84)</sup>!

Adres en Diligence-praatje zijn natuurlijk ook de Zwijndrechters in handen gekomen. Valk schrijft eind 1843 aan de redactie van *Waarheid in Liefde*, dat zij zich bij hen als bij hun 'geestelijke broeders' wensden aan te sluiten – hulp, die door Hofstede de Groot werd geweigerd, begrijpelijk, na het Adres, maar niet groot. Vrouw Valk schrijft hem daar nog eens over, juli 1849: 'Gij schrijft, dat wij U te gering zijn', maar 'gij miskent een Naamloos schrift, waarin Uw werd aangetoond dat U W.E. de Zwijndregtse niet waart voorgekomen in het *Ligt*, maar dat zij UE. daarin waren voorgedaan. Wij integendeel, wij hebben ons mogen verblijden, dat God de duisternisse tot licht maakt door Uwe schriften.' Dan klaagt vrouw Valk over gebrek en verzoekt 'een handreiking aan de verdrukten om de waarheidswille. . . wij meenden zulks verplicht te zijn om UE. gelegenheid te geven het loon te kunnen verkrijgen, dat er in Mattheus 25 vers 34–40 te lezen staat' <sup>85)</sup>. Dàt is groot! Terwijl Maria uit het 'experiment in Christo' <sup>86)</sup> aardig wat had overgehouden, was Valk, eertijds 'een Schout met Dukaten', al zijn geld kwijt, en was met zijn vrouw, die met hem alles had geofferd en van wie Anagrapheus <sup>87)</sup> met een misplaatst zweem van misprijzen meldt dat, toen ze in Waddinxveen al hun bezit bijeenwierpen, haar de tranen in de ogen sprongen toen 'het toekwam aan de gouden oor- en halssieraden, door hare moeder gedragen', bij een der 'wereldsche vrienden', J. ter Laan in Den Helder, opgenomen, waar ze 'van hun tafel konden eten' <sup>88)</sup>.

Van de bronnen zijner theologie, die verder nog de leer der algemene verzoening en de gedachte van de opvoeding der mensheid met de Zwijndrechters gemeen heeft <sup>89)</sup>, gaf Hofstede de Groot intussen een geheel andere voorstelling! Anders dan de orthodoxen dacht hij over de Hervormers negatief: Luther en vooral Calvijn hebben de groei van de zuiver Nederlandse theologie gestuit en voor het practische bijbelse beginsel van een Thomas à Kempis, Wessel Gansfort, Erasmus, Duifhuis en Huig de Groot een speculatief juridisch beginsel (gedoeld wordt op de verzoeningsleer) in de plaats gezet <sup>90)</sup>. Bij die 'aloude Nederlandsche godgeleerden' wilden de Groningers aansluiten.